

Gedragen naar een akkoord

‘Niet jij, niet zij, maar wij’

*Corry Heijne-Dros en Jan Beijert - 8 april 2022
informatie, aangesteld door de gemeenteraad van Texel*

Inleidende woorden

Terwijl de wereld net aan het herstellen was van de corona-pandemie die vanaf maart 2020 iedereen in zijn greep hield, viel Rusland in de nacht van 24 februari 2022 Oekraïne binnen.

De gruwelijkheden van de oorlog raken ons allemaal.

Daarnaast heeft de oorlog gevolgen die ons economisch raken: de stijging van de energieprijzen is het meest in het oog springend economische gevolg. Maar daarnaast zijn er negatieve gevolgen voor het herstel van de Nederlandse economie na de coronacrisis.

Ook gemeenten merken de gevolgen van de oorlog. Dat kan gaan om opvang van vluchtelingen door gemeenten en particulieren, ondersteuning van Oekraïners en Russen die momenteel in Nederland verblijven, risico's voor digitale veiligheid en economische sancties voor Russische bedrijven.

Duidelijk is, dat we voor uitdagingen komen te staan de komende jaren. Als Europa, als land maar ook als gemeente.

Daarnaast is er in de afgelopen raadsperiode op Texel veel gebeurd, politiek gezien, waardoor op verschillende momenten energie wegsijpelde naar vraagstukken die niet per se over Texel gaan, en dat is jammer.

Vanuit dat perspectief zijn wij de verkenning gestart, waardoor we dus de woorden 'stabiel, stevig bestuur' en 'constructieve samenwerking' als eerste neerschreven op ons schrijfblok.

Verkiezingen

Op 14, 15 en 16 maart kozen de inwoners van Nederland hun gemeenteraden. De Texelse uitslag zag er als volgt uit:

Partij:	2018 (aantal stemmen - aantal; zetels)	2022 (aantal stemmen - aantal zetels)	Vershil 2018 - 2022
Texels Belang	2060 - 4 zetels	1553 - 3 zetels	- 507 stemmen - 1 zetel
PvdA pro Texel	1117 - 2 zetels	1451 - 3 zetels	+ 334 stemmen + 1 zetel
GroenLinks	882 - 2 zetels	1275 - 3 zetels	+ 393 stemmen + 1 zetel
VVD	1221 - 3 zetels	1247 - 2 zetels	+ 26 stemmen - 1 zetel
CDA	663 - 2 zetels	799 - 2 zetels	+ 136 stemmen Evenveel zetels
Hart voor Texel	--	709 - 1 zetel	+ 709 1 zetel (nieuw)
D66	619 - 1 zetel	381 - 1 zetel	- 238 stemmen Evenveel zetels
Texel 2010	415 - 1 zetel	--	--
Alternatief	220 - geen zetel	--	--
Eiland Belang	225 - geen zetel	--	--

Na de uitslag: de verkenning

Op 28 maart hebben de gezamenlijke fracties ons benaderd om als informateurs aan de slag te gaan.

Zij hadden drie voorwaarden geformuleerd, waar de informateurs aan moesten voldoen. Dat waren:

- ✓ Kwaliteiten bezitten om de informatie-fase succesvol af te ronden.
- ✓ Op draagvlak kunnen rekenen bij ons allemaal.
- ✓ Met voldoende afstand tot de actuele politiek.

Het unanieme verzoek vanuit de gemeenteraad heeft ons vereerd: we zijn zodoende op 29 maart enthousiast de verkenning gestart, daarbij ondersteund en bijgestaan door de Raadsgriffier, mevrouw De Porto.

Concreet was het verzoek aan de informateurs om binnen een termijn van twee weken het volgende op te leveren:

- Een Informatie-verslag, waarin onderbouwd wordt welke coalities(s) kansrijk zijn en waarom.
- Een advies over het vervolg (de formatie, de formateur en de planning).

([klik hier](#) voor de gehele brief die de gemeenteraad aan ons heeft uitgereikt op 29 maart en [hier](#) voor het gezamenlijke persbericht over de start van de verkenning)

De aanpak

We hebben elke fractie uitgenodigd voor een gesprek met ons, verdeeld over donderdag 31 maart en vrijdag 1 april. Hoewel we voorstander zijn van zoveel mogelijk transparantie, is het belangrijk om de gesprekken in vertrouwen te voeren. Dit, omdat we het essentieel vonden dat alles gezegd zou kunnen worden; dat elk stukje informatie dat van belang is of zou kunnen zijn om een goed advies te kunnen geven over de meest kansrijke coalitie(s) bij ons bekend zou moeten zijn.

We hebben bij de uitnodiging geschetst welke vragen we in elk geval aan alle fracties zouden gaan stellen:

1. Hoe duidt u de verkiezingsuitslag?
2. Welke onderwerpen/punten uit uw verkiezingsprogramma zijn het belangrijkste voor uw partij?
3. Zijn er op basis van deze zaken eventuele breekpunten? Zo ja: welke en waarom?
4. Wat vindt u belangrijke aandachtspunten als het gaat om een stabiele en constructieve samenwerking (binnen het college, tussen raad en college)?
5. Wie is uw wethouder-kandidaat?
6. Is deelname van uw partij aan een coalitie *zonder* het leveren van een wethouder -maar met inbreng in het coalitieakkoord- bespreekbaar?
7. Gaat de voorkeur uit naar een meerderheidscollege of is een minderheidscollege ook bespreekbaar?
8. Welke coalitie acht u haalbaar en kunt u daarbij uw eerste en (indien van toepassing) tweede en derde voorkeur noemen?
9. Met welke partijen wilt u samenwerken, met welke niet en waarom niet?

De fracties mochten zelf weten welke twee personen zij af zouden vaardigen (lijsttrekker, bestuurslid, 'gewoon' raadslid of bijvoorbeeld wethouderkandidaat) - we zijn van mening dat het belangrijk is dat aan de fracties zelf over te laten.

De eerste gespreksronde leverde al een vrij compleet beeld op; solide bouwstenen voor ons advies. Maar we waren nog niet klaar: het was nodig om nog een paar (soms verschillende) vragen voor te leggen aan de fracties van Texels Belang, PvdA pro Texel, GroenLinks, VVD Texel en het CDA; vragen ter verduidelijking, ter check of ter aanvulling.

Deze gesprekken zijn op 5 en 6 april gevoerd.

Het beeld

Hoewel de gemeenteraad in 7 fracties verdeeld is, troffen wij een ‘glooiend politiek landschap’ aan: de verschillen, zo die er al zijn, zijn niet groot. Fracties delen zorgen en thema’s en verschillen vaak slechts in de nuance van de aanpak of de oplossing.

Gedeelde waarden zijn heel duidelijk:

- ✓ **Een sterke raad; een stabiel, herkenbaar en bestuurlijk ervaren college.**
- ✓ Qua uitdaging gaat het de komende jaren over **wonen, duurzaamheid, gezondheidszorg, financiën en het behouden van de zelfstandigheid**, en het vizier is dan ook tevens gericht op de jaren na deze raadsperiode.
- ✓ Samen en samen werken.
- ✓ Communicatie kan en **moet** beter (tussen raad en college, met de inwoners).
- ✓ Het vertrouwen in de politiek moet (dus ook) omhoog.

Quotes vanuit de gesprekken die illustratief zijn voor de gedeelde waarden die wij bij de gesprekspartners aantreffen:

- “Sterk college, om de zelfstandigheid van Texel te borgen”
- “Stabiel bestuur”
- “4 jaren volhouden”
- “Openheid en transparantie”
- “Stabiel bestuur voor Texel en de Texelaars”
- “Denken in oplossingen”
- “Iedereen met respect behandelen”
- “Focus op gemeenschappelijke delers”
- “Stabiel en kundig bestuur”
- “Doe
- Wat, je doet, goed”
- “Samen, met elkaar”
- “Ook de kiezer die niet op een coalitiepartij heeft gestemd, moet zich herkennen in het beleid”
- “Laat alles bespreekbaar zijn”
- “Elk probleem is op te lossen, als je samenwerkt”

Kansrijke coalitie

Uit de gesprekken is naar voren gekomen dat er breed waarde wordt gehecht aan een stabiel, bestuurlijk-ervaren college, dat - mede **daardoor**- de uitdagingen van de komende jaren aan kan. Bij het woord ‘stabiel’ wordt zeker ook bedoeld op het vertrek van twee wethouders in de afgelopen raadsperiode. Men spreekt de wens en hoop uit dat het college dat in 2022 aantreedt de rit zal uitzitten en dat zij een breed draagvlak heeft (en houdt) in de gemeenteraad.

Omdat de gesprekken onder het gesternte van vertrouwen hebben plaatsgevonden, volstaan we op deze plaats met wat algemene signaleringen:

- ✓ De PvdA pro Texel komt in één of meerdere voorkeursvarianten voor van **alle** partijen (zij mochten meerdere haalbare varianten geven).
- ✓ Texels Belang en GroenLinks staan bij 6 partijen in één of meerdere voorkeursvarianten.
- ✓ Iedereen heeft een voorkeur voor een meerderheidscollege; een meerderheid heeft een voorkeur voor 3 in plaats van ¹4 wethouders.

¹ De gemeente Texel mag, zo volgt uit de gemeentewet, maximaal 3,3 FTE wethouder aanstellen verdeeld over maximaal 4 personen ([klik hier](#)); elke wethouder, fulltime of parttime, heeft een gelijkwaardige stem in het college.

Daarnaast zijn er slechts marginaal verschillen daar waar het de inhoud betreft; daar zien wij nergens echte 'road blocks'.

Advies informateurs

Vooraf

Wij delen de mening van de partijen dat het - kijkend naar de wereld om ons heen, de positie van Texel, de uitdagingen die er zijn en zich mogelijk nog zullen aandienen - **essentieel** is dat de gemeente Texel op een stabiele en ervaren wijze bestuurd wordt.

Dat hebben wij ook laten meewegen in ons advies.

Daarnaast doen we een beroep op zowel de gemeenteraad als het toekomstige college om constant te beseffen dat het **'met zijn allen, voor de inwoners van Texel'** is.

Blijf dus met elkaar praten, ook als er ver-/geschillen zijn, en zoek de samenwerking.

Advies 1: De te onderzoeken coalitie

Wij adviseren u om met de volgende partijen de formatie-fase in te gaan:

Texels Belang, PvdA pro Texel en GroenLinks

Wij denken dat dat recht doet aan de verkiezingsuitslag (de grootste partij met twee grote winnaars) en de potentie heeft een stevig en stabiel college te vormen, de komende 4 jaar. Wij verwachten (kijkend naar o.a. de programma's van deze partijen) dat het mogelijk moet zijn om **voor eind april 2022** een akkoord te bereiken.

Advies 2: Hoe verder?

Deze verkenning is gestart op verzoek van de 7 partijen in de gemeenteraad en kenmerkt zich door een openbare start, een openbaar slot en een (voor de partijen althans) transparant geheel van gesprekken (qua *planning* - de inhoud was uiteraard vertrouwelijk).

Voor het vervolg adviseren wij het volgende:

- ✓ De 3 partijen gaan op korte termijn met elkaar om de tafel en bespreken hun keuze voor een formateur en het gewenste vervolg-proces. De formateur zou volgens ons op voldoende afstand moeten staan, maar eveneens nabij genoeg moeten zijn om de partijen inhoudelijk te begeleiden tot een akkoord, en (essentieel) door iedereen 'aan tafel' gewaardeerd moeten worden.
- ✓ Zet waar mogelijk de transparantie door (communiceer over wat er gebeurt).
- ✓ Bespreek vooraf met elkaar wat het traject wordt *nadat* er een akkoord is bereikt over inhoud, wethouders en de portefeuilles. Bijvoorbeeld: Het inhoudelijke akkoord **ter informatie** naar de gemeenteraad? Of ter **bespreking** (met dus ook vaststelling door de gemeenteraad?)
- ✓ Vanwege o.a. de toegenomen aandacht voor integriteit (landelijk) adviseren wij tevens om - zoals ook in 2018 gebeurde - naast het (z.s.m.) organiseren van een zogeheten *pre-benoemings*toets ook een *post-benoemings*gesprek te laten plaatsvinden met de wethouders.

Advies 3: Zorg dat iedereen hetzelfde beeld heeft bij het te bereiken akkoord

Hoewel partijen er soms verschillende bewoordingen voor kozen ('geen dichtgetimmerd akkoord', 'de gemeenteraad in the lead', 'gelijkwaardige partners', 'ruimte voor de oppositie'), hebben wij het gevoel dat er breed draagvlak is voor een coalitieakkoord op **hoofdpijnen**, waardoor er voor de gemeenteraad ruimte blijft voor inbreng - al dan niet in wisselende meerderheden.

² Dit is een dieper gravend en breder adviesgesprek met de al benoemde en dan dus zittende wethouder over integriteitsrisico's. De toets is een 360 graden scan, waarin naast zakelijke risico's en risico's vanuit het persoonlijke leven van de wethouder ook geadviseerd kan worden over bijvoorbeeld bejegening van collega's en ambtenaren.

Zorg er in elk geval voor dat bij de start van de formatie duidelijk wordt hoe de deelnemende partijen een coalitieakkoord zien. Heeft iedereen hetzelfde doel? Hetzelfde beeld, over hoe dat eruit moet zien? Op hoofdlijnen? Alleen waar nodig 'dichtgetimmerd'? Bondig of juist niet?

Vóór 'vertrek' moet dus duidelijk zijn dat iedereen op weg is naar hetzelfde station.

Advies 4: Over de te voeren gesprekken en de weerslag daarvan

Verder adviseren wij om de inhoudelijke besprekingen *programmagemijns* op te pakken, vooral omdat de zaken die uiteindelijk in het coalitieakkoord terecht komen toch ook een weg zullen moeten vinden naar de eveneens op die wijze opgebouwde Programmabegroting 2023-2026.

Verder is het belangrijk om in de formatie-fase de *verschillen* - zo die er zijn (in visie/mening/koers/uitvoeringsrichting) tussen partijen expliciet te benoemen; (eventuele) hobbels moeten tijdig worden herkend, zodat ze kunnen worden geadresseerd.

Noot: We verwijzen u op deze plaats ook naar [deze pagina in het Raadsinformatiesysteem \(RIS\)](#), waar alle (externe, inhoudelijke) brieven die bij de griffie binnen zijn gekomen in het kader van de verkiezingen en onderhandelingen verzameld zijn.

Advies 5: Denk alvast na over een raadsagenda/raadsakkoord of samenwerkingsagenda ([klik hier](#) voor meer informatie)

Luisterend naar de inbreng van de partijen, de gedachten over bestuurskracht en de wens om betere samenwerking *met* en weer het vertrouwen *van* de inwoners te krijgen zien wij nog de volgende kans: Overweeg in de komende periode alvast een paar voorzichtige stappen te zetten op het vlak van een soort 'samenwerkingsagenda van de gemeenteraad'. In zo'n agenda kunnen bijvoorbeeld beleidsvelden worden benoemd, en soms zelfs een koers worden geschetst, waarbinnen het college kan acteren. Met het vaststellen van zo'n gezamenlijke koers, in samenspel met de inwoners, kan de gemeenteraad beter in positie worden gebracht om het politieke debat te voeren over onderwerpen die er echt toe doen.

Ten slotte

Wij danken de gemeenteraad voor het vertrouwen in ons en spreken onze waardering uit over de wijze waarop de gesprekken met ons zijn gevoerd: open, in vertrouwen, constructief en met respect.

Daarnaast willen wij de griffier bedanken voor haar inzet tijdens dit gehele traject.